

GJALLARHORNET

Utges av Svenska Arkeologiska

Samfundet

Årgång 39. Nr. 2. 2019

Med önskan om en trevlig sommar

Maj är nästan slut och det är hög tid för utgivningen av andra numret av Gjallarhornet. Den 11 maj hölls Samfundets årsmöte i Stockholm. Styrelsen vill tacka alla som engagerat sig under det gångna året.

Hösten 2017 uppmärksammades mängder av fall av sexuella trakasserier under #metoo och #utgrävningpågår. Samfundet har sedan dess arbetat aktivt med diskussioner kring sexuella trakasserier inom arkeologin och har också initierat en kartläggning kring hur arbetet kring den här typen av trakasserier har arbetats med på arbetsplatser sedan dess. Som ett led i arbetet arrangerar nu Samfundet tillsammans med institutionen för kulturvetenskaper vid Linnéuniversitetet en konferens med namnet *"Vägskäl – arkeologin före och efter #utgrävningpågår"*. Konferensen går av stapeln 21-23 november på Linnéuniversitetet i Växjö. I det här numret av Gjallarhornet finner ni ett *call for papers*.

Samfundets styrelse önskar alla ledamöter en riktigt skön sommar.

Anna Tornberg

Anna.tornberg@ark.lu.se

Ett slagfält under andra puniska kriget

Nils Ringstedt

Nils.ringstedt@gmail.com

För sjunde året i rad vandrade jag och min hustru i Italien. I vanliga fall brukar vi hålla oss till det vackra Toscana med sina böljande gröna kullar och små spännande medeltidsstäder och borgar högt upp på kullarna. Våra favoritplatser som vi vandrade mellan är Montepulciano, Monticchiello och Pienza. I år tog vi oss till Montepulciano från Castiglione vid Trasimenosjön.

I år började vi vår vandring i Umbrien och gick över berget Monte Subasio i närheten av Assisi och övernattade i en gård på nedsidan av berget. Det var en mödosam och brant vandring till 810 m över havet och lika svårt att gå ner för en brant grusig stig i skogen. Efter besök i den mycket intressanta staden Assisi och speciellt i basilikan med San Franciscos grav nere i kryptan tog vi oss med tåg till den lilla staden Tuoro strax norr om den stora insjön Trasimeno.

Anledningen var att här utspelades ett stort slag under det andra puniska kriget. På detta slagfält vandrade vi och besökte några av platserna från slaget. Området är försett med skyltar på de intressanta platser där romerska och puniska härens samlingsplatser fanns liksom där viktiga händelser skedde under slaget. Det finns även bevarade stora bränningsgropar där Hannibal brände liken. Dessa har också skyltats. Staden Tuoro präglas av dessa minnen från det stora slaget. Vad som idag kan besökas är den stora slätten i en dalgång omgiven av höga skogklädda kullar. Den genomkorsas av en grusväg och en flod. En ort har namnet Sanguinetto som kommer av Sangue som betyder blod. Legenderna säger att floden i tre dagar efter slaget var färgad röd från de dödas blod. För det var ett synnerligen blodigt slag!

Här överföll och förintade Hannibals kavalleri delar av konsul Flaminius legioner år 217 f Kr.

Hannibal kom norrifrån med återstoden av sin armé. Den har uppskattats att vid det tillfället omfatta ungefär 40 000 man. Han hade endast en elefant kvar. I armén fanns olika folkslag – inte bara de puniska krigarna utan även iberer, galler och kelter som slutit sig till hans armé när han vandrade genom deras områden för att sedan ta sig över Alperna till Italien.

Den 22 juni 217 f. Kr. befann sig Hannibal på den stora slätten norr om Trasimenosjön. Den var på den tiden betydligt större. Den antika strandlinjen låg betydligt längre norrut enligt information på en skylt. Den romerska hären var på ca 25 000 man och stod under befäl av konsul Flaminius. Hannibal lade sig i bakhåll med sin här. I en halvcirkel placerades soldaterna ut. I bergen tändes facklor för att lura Flaminius att den puniska hären i verkligheten befann sig långt bort. Romarna var helt oförberedda och hann enligt uppgift inte formera sig i slagordning när Hannibals armé störtade sig över dem – enligt uppgift hann de knappt få upp svärden ur sina skidor. Följden blev också att hela två legioner förintades. Det skall ha varit ca 15 000 döda romare och 6000 tillfångatagna. Hannibal förlorade 1500 man. Konsul Flaminius stupade och platsen är utmärkt med en skylt. Underrättelsen väckte stor uppståndelse och bestörtning i Rom. Quintus Fabius Maximus ur ”folkpartiet” och befälhavare för den romerska armén tog makten som diktator. Ytterligare 15 år varade det andra puniska kriget. Det förde med sig stora sociala och ekonomiska återverkningar.

Vi besökte den plats där den puniska hären befann sig och där Hannibal skall ha arrangerat bakhållet. Vidare vandrade vi till platsen där det puniska kavalleriet krossade en del av den romerska hären. Idag syns bara en fridfull slätt med en väg som går igenom landskapet. Det kändes dock spännande att på platsen föreställa sig vad som en gång utspelats i landskapet. Och slaget hålls levande genom de skyltar som utplacerats på de strategiska platserna där händelser ägt rum! Vi hade inte tid att besöka alla de skyltade platserna på den eftermiddag vi var i Tuoro. För detta krävs en vandring över en hel dag vilket vi kanske gör ett kommande år!

Sammanlagt gick vi i Umbrien och Toscana ca 12 mil. Om någon läsare funderar på att vandra i denna del av Italien så rekommenderar vi i första hand Toscana och området mellan Siena och Trasimenosjön. Här är ett öppet, vackert, grönt och böljande landskap med många medeltida minnen att se. Det är inte alltid lättvandrat för det är tungt att gå uppför, uppför och nedför, nedför. Det tar sin tid och vi brukar i de brantaste sluttningarna räkna 40 steg och sedan ta paus osv. Men så är vi också över 80 år och yngre har naturligtvis lättare att ta sig fram!

Några Romminnen

Nils Ringstedt

Nils.ringstedt@gmail.com

I anslutning till vår vandring i Umbrien och Toscana hann vi med två dagars besök i Rom och besökte många intressanta fornminnen. Speciellt minns jag upptäckten av ett museum under Piazza Navona. Denna piazza var en gång kejsare Domitianus stadium vilket besökare förstår när piazzan besöks. Den är lång och oval. Under antiken ägde kapplöpningar rum på dåvarande stadion. Den mätte 265 x 106 meter. Stadion byggdes i travertinsten och i tegel. Huvudingångarna fanns på respektive långsida samt i halvcirkeln. De var försedda med bland annat marmor kolonner. Stadion antas ha hyst cirka 30 000 åskådare. I museet under piazzan ser besökare ruiner efter dåtida stadions åskådarläktare (se foto). Det antika stadion ligger cirka 4.50 meter under nuvarande gatunivån! Besökare får dessutom mycket fin information genom 3D videorekonstruktioner samt förklarande skyltar.

Rester av Domitianus stadion i Rom.

Vi såg också utifrån de bevarade resterna av kejsar Neros Gyllene hus som befinner sig i parken i närheten av Colosseum (se foto). Det pågår utgrävningar av hans stora hus men det är möjligt att besöka detta under lördagar/söndagar för 14 euro. Tyvärr kom vi dit en måndag och kunde inte besöka det. Rester av kejsare Trajanus termer befinner sig också i den parken.

Neros gyllene hus.

En annan märklig sevärdhet är kyrkan San Clemente som också ligger i närheten av parken och Colosseum. Under den nuvarande basilikan finns en helt bevarad basilika från 300-talet. Den ligger under dagens marknivå och upptäcktes på 1800-talet då ett hål knackades i väggen till nuvarande basilika. Hantverkare kunde då skåda ner i den gamla basilikan. Ännu märkligare är att under 300-talsbasilikan finns ett helt bevarat Mitras-tempel (se foto) samt ett romerskt hus med rum och korridorer helt i fullgott skick. Det går att ta sig ned för en trappa till dessa lämningar från första århundradet, sannolikt kejsare Neros tid. Enligt information på platsen kan det gamla huset en gång ha hyst det romerska myntverket! En källa med rinnande vatten finns i det gamla huset. När Svenska Arkeologiska Samfundet 2006 var i Rom gjorde vi ett besök i San Clemente, den gamla basilikan och i det romerska huset. Slutligen är det väl värt att besöka det arkeologiska museet i Rom med sina fina lämningar och skulpturer. Särskilt spännande var det att se skulpturen av boxaren.

Mitratemplet som finns bevarat under 300-talsbasilika i Rom.

Den berömda statyn av den romerske boxaren.

Helle Vandkilde hedersdoktor vid Lunds universitet

Den 24 maj promoverades professor Helle Vandkilde, Århus universitet, till hedersdoktor vid humanistiska fakulteten vid Lunds universitet. Helle Vandkilde höll sin hedersdoktorsföreläsning den 22 maj i LUX:C121 om *“Pile in Scania and the Beginning of the Nordic Bronze Age”*.

Foto från Lunds HT-fakulteters pressmeddelande.

Svenska Arkeologiska Samfundets årsmöte

Den 10 maj höll Svenska Arkeologiska Samfundet sitt årsmöte vid Institutionen för arkeologi och antikens historia, Stockholms universitet. Delar av styrelsen byttes ut och vi vill därför tacka Alison Klevnäs och Clas Ternström som lämnade sina styrelseposter. Vi vill också tacka avgående valberedning, internrevisorer och reseansvarig. Nya i styrelsen är Sophie Bergerbrant (tidigare suppleant), Sara Hagström-Yamamoto (ny suppleant) och Tom Wennberg (ny suppleant).

Innan årsmötets början höll marinarkeolog Brendan Foley, Lunds universitet, ett spännande föredrag om undersökningarna av Antikythera-vraket.

Brendan Foley, Lunds universitet, berättar om det spännande Antikythera-vraket.

Vägskäl - arkeologin före och efter #utgrävningpågår

En konferens arrangerad av Svenska Arkeologiska Samfundet i samarbete med Institutionen för kulturvetenskaper, Linnéuniversitetet.

Datum: 21-23 november 2019

Plats: Linnéuniversitet i Växjö

Keynote-talare: Robin Nelson, Santa Clara University, USA.
Sara Perry, University of York, UK.

Anmäl er på vagskal2019@gmail.com senast 17 oktober.

Call for paper finns på <http://arkeologiskasamfundet.se/events.html>

Linnéuniversitetet
Kalmar Växjö

Current Swedish Archaeology

Invitation to apply for the post of Digital Editor

Current Swedish Archaeology is Sweden's leading international peer-reviewed journal for the archaeological community. Published by *Svenska Arkeologiska Samfundet* (the Swedish Archaeological Society), it produces one annual volume containing 10-15 articles including a keynote discussion and responses plus original research papers.

CSA is now looking to fill the new post of Digital Editor. This role will form part of an expanded editorial team working closely with the Editors Sophie Bergerbrant and Alison Klevnäs, and Reviews Editor Daniel Sahlén.

The **Digital Editor** will be responsible for:

- managing the journal's transition to a digital platform for Open Access publication;
- developing the journal's online profile and metrics;
- reviewing the current subscription model and pricing;
- working with the Editors to secure ongoing financial viability for the journal.

This is an opportunity to gain valuable experience of the Open Access publishing landscape and to shape the development of a well-established international journal as it takes new steps into a digital future. The successful candidate will need good skills in written and spoken Swedish and competence in English.

The expected term of service is 3-5 years. **All editorial positions are unpaid, but travel expenses will be covered.**

Please get in touch if you would like more information.

The application deadline is 5 June 2019. To apply, please send a CV outlining your relevant experience plus a cover letter to csa@arkeologiskasamfundet.se.

Disputationer

Annelie Nitenberg har disputerat vid Göteborgs universitet med avhandlingen *Härskare i liv och död. Social exklusivitet och maktstrategi i Vänerbygd under yngre järnålder*.

Den 24 maj, kl. 14.15 i sal 2150, Eklandagatan 86, Göteborg.

Opponent: Steinunn Kristjánsdóttir, University of Iceland.

Mikael Henriksson har försvarat sin licentiatavhandling ”*Arkeologiska förväntningar i mötet med ett landskap. Stenålderns Blekinge ur ett kunskapsperspektiv*” vid Södertörns högskola.

Den 5 april, kl. 13.00, Södertörns högskola, Alfred Nobels allé 7.

Opponent: Åsa M Larsson, Riksantikvarieämbetet.

ARRANGERA ETT ARKEOLOGIKAFÉ

Ordna en föreläsningkväll på ett arkeologisk tema!

Funderar du på någon arkeologisk fråga? Vill du veta mer om arkeologiska utgrävningar eller kulturarvet i din hembygd?

Eller vill du djupdyka i någon aktuell arkeologisk debatt?

Bjud in en arkeolog på föreläsning!

Din förening eller organisation kan få hjälp av oss!

Svenska Arkeologiska Samfundet utlyser medel för att arrangera en föreläsningkväll, tematräff eller liknande där du och din förening själva står för det praktiska arrangemanget. Ni som söker kan vara föreningar av olika slag, t.ex. hembygdsföreningar, studentföreningar eller liknande. Ni ordnar lokal, bjuder in en eller flera föreläsare och sprider information om arrangemanget på ert ort. Den inbjudne föreläsaren kan vara arkeolog eller någon annan som kan dela med sig av sina kunskaper. Vi hjälper er med kostnaderna. Ni kan ansöka för kostnaderna för inbjuden föreläsare, tryck av affischer, annonser eller liknande och i viss mån lokalhyra. Vi hjälper er även att sprida information om arrangemanget via vårt nyhetsbrev Gjallarhornet, vår hemsida (www.arkeologiskasamfundet.se) och facebookside. Vi kan också hjälpa er med att hitta en arkeolog som matchar temat på ert arrangemang. Tidigare arkeologikaféer har handlat om t.ex. samiska offerplatser och utgrävning i Dalby Söderskog.

Ni kan ansöka om medel löpande under året men vi behöver minst två månader på oss att bedöma ansökan och bevilja medlen. Skicka er ansökan med en beskrivning av arrangemangsförslaget och en kostnadsberäkning.

Skicka din ansökan till:
info@arkeologiskasamfundet.se

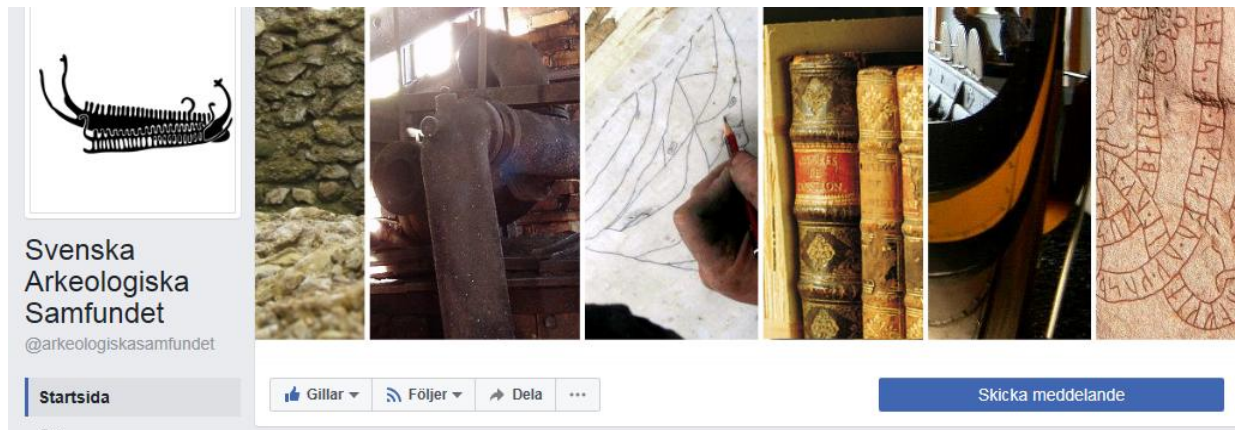

Svenska Arkeologiska Samfundet i sociala medier

Ni följer väl Svenska Arkeologiska Samfundet i sociala medier?

Svenska Arkeologiska Samfundet i sociala medier

Ni följer väl Svenska Arkeologiska Samfundet i sociala medier?

Svenska Arkeologiska Samfundet har en väldigt aktiv Facebook-sida med drygt 4900 följare. Här delas olika typer av arkeologirelaterade nyheter av både stor och liten karaktär.

Svenska Arkeologiska Samfundet finns sedan 2014 även på Twitter.

Gjallarhornet

Deadline för nästa Gjallarhornet är den **15 september**. Bidrag skickas till Anna Tornberg med e-post: anna.tornberg@ark.lu.se. Gjallarhornet distribueras numera endast via e-post som pdf. Det kan också hämtas på Samfundets hemsida:

<http://www.arkeologiskasamfundet.se/gjallarhornet.html>.

Glöm inte att meddela Samfundet om du byter e-postadress eller postadress. På så vis missar du inte utskick av Gjallarhornet eller annan information. Skicka dina uppgifter om byte till anna.tornberg@ark.lu.se.

OBS! Om du **inte** längre vill ha Gjallarhornet skickat till dig, vänligen meddela även detta till anna.tornberg@ark.lu.se så stryks ditt namn från utskickslistan.

Vill du bli ledamot i Svenska arkeologiska samfundet?

Är du aktiv inom det arkeologiska fältet och vill hålla dig uppdaterad om vad som sker inom dess olika grenar? Vill du vara med och utveckla Samfundets verksamhet eller delta i dess olika aktiviteter? Då välkomnar vi varmt din ansökan om medlemskap. Vi vänder oss till dig som arbetar med arkeologi inom till exempel arkeologisk uppdragsverksamhet, på universitet, museer och länsstyrelser, studerar på avancerad nivå eller är antagen till forskarutbildning.

Medlemsavgiften är sedan en tid tillbaka 200kr/år. Som medlem får du regelbundet nyhetsbladet Gjallarhornet samt inbjudan till möten, seminarier och temaresor.

Ansökan mailas till:

ledamot@arkeologiskasamfundet.se

När du har fått besked om att ansökan godkänts sätter du in årsavgiften 200 kr på:

Kontonummer: Plusgiro 351210-0

Betalningsmottagare: Svenska Arkeologiska Samfundet

På första inbetalningen, ange ”ny medlem”, namn, adress och e-post. Du kan även maila oss så skickar vi inbetalningskort.